

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1889, kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande angående ändring af § 16 riksdagsordningen.

Med afseende på sättet för val af ledamöter till Riksdagens Andra Kammare råder, bland annat, den olikhet emellan land och stad, att för valkrets på landet, hvilken är domsaga, icke genom samma val må utses mer än en representant, hvarför, om domsaga uppnår ett invånareantal, som berättigar till val af två representanter, den skall indelas i två valkretsar, som välja hvardera en representant, under det att deremot för stad, som eger en folkmängd af 10,000 invånare eller mer, genom ett enda sammanhängande val kunna utses alla de representanter, till hvilka folkmängden, enligt de i riksdagsordningen angifna grunder, berättigar. Genom bestämmelsen i sista mom. af § 16 riksdagsordningen är det emellertid medgifvet, att stad, för hvilken flere representanter skola utses, må kunna indelas i valkretsar, som välja hvardera sitt bestämda antal. Af denna rättighet har ännu icke någon stad begagnat sig; dock är ett för Stockholm uppgjort förslag till valkretsindelning för närvarande beroende på Kongl. Maj:ts pröfning.

För att uti nu ifrågavarande hänseende åstadkomma likställighet emellan land och stad, väckte Herr O. Forssell vid sistlidne riksdag en motion, som, bland annat, gick ut derpå, att alla riksdagsmannaval i städerna skulle företagas på det sätt, att vid hvarje val utsåges endast en riksdagsman. Såsom skäl för den föreslagna förändringen anförde motionären, att det vore noggsamt känt, att det nu föreskrifna sättet för val af politiska personer vore ett verksamt medel i händerna på herrsklystna partier och agitatorer, samt att det tillintetgjorde all

sjelfständighet och egen ompröfning för valmannen, som derigenom nästan tvingades att bära fram den tryckta lista, man stucke i hans hand, eller ock nedlägga eller bortkasta sin röst.

Konstitutionsutskottet, till hvars behandling nämnda motion öfverlemnades, afgaf yttrande öfver densamma i sitt utlåtande n:o 9, som jemväl innefattade svar angående väckta förslag till ändring af gällande föreskrifter om valkorporationer och representantantal. Uti berörda utlåtande, såvidt det afsåg herr Forssells motion, sade sig utskottet icke vilja förneka, att de s. k. listvalen, hvilkas upphäfvande motionären föreslog, kunde leda till de af honom påpekade följder. En annan olägenhet, som åtminstone i vårt land varit förbunden med dessa val, vore dessutom att, när i följd af något förbiseende en icke valbar person blifvit uppförd på en valsedel vid sidan af andre, som vore valbare, denne enes obehörighet föranledt hela valsedelns ogillande, och att således, om flera liknande valsedlar afgifvits, valet kunnat få en annan utgång, än majoriteten af de vid valtillfället närvarande åsyftat. Visserligen vore det de väljandes skyldighet att göra sig förvissade om de personers valbarhet, hvilka de ämnade gifva sina röster, och i vanliga fall torde detta med någon uppmärksamhet kunna ske; men om det antal riksdagsmän, som skulle på en gång utses, uppginge till 6, 10, 20 eller mer, kunde svårigheterna att förskaffa sig denna vissnet vara så stora, att de af den enskilde knappast kunde öfvervinnas. Och i vårt land hade förhållandena numera utvecklat sig så, att i Stockholm utsetts icke mindre än 22 och i Göteborg 9 riksdagsmän. Men att välja ett så stort antal i ett enda val funne utskottet, såsom nyss blifvit anfördt, vara förenadt med stora olägenheter; och sådana kunde jemväl inställa sig, om antalet vore något mindre.

Utskottet ansåg därför, att en förändring i stadgandena om städernas valkretsindelning borde företagas, men fann det hvarken behöfligt eller lämpligt att gå så långt, som herr Forssell föreslagit. Det syntes utskottet göra tillfyllest, om endast de städer, som egde utse mer än fem representanter, alltid måste vara indelade i valkretsar, hvilka hvardera hade att utse högst fem representanter; och föreslog utskottet en förändring af § 16 riksdagsordningen i sådant syfte. Indelningen i valkretsar, om hvilken det för närvarande tillkommer i Stockholm magistraten och i öfriga städer stadsfullmäktige efter derom af magistraten uppgjort förslag att bestämma, fann utskottet lämpligast böra tillhöra Konungen, såsom förhållandet nu är, då domsaga skall indelas i två valkretsar. Innan Konungen företog ifrågavarande valkretsindelning i stad, borde dock magistraten deröfver afgifva förslag samt stadsfullmäktiges yttrande inhemtas.

Hvad beträffade de städer, som egde utse minst två och högst fem representanter, skulle dessa bibehållas vid sin rätt att antingen blifva indelade i valkretsar, som hvardera hade att utse en viss mindre del af stadens hela representantantal, eller att välja hela detta antal i ett enda val. Önskade emellertid jemväl dessa städer blifva indelade i valkretsar, borde denna valkretsindelning, i likhet med hvad som föresloges för de städer, som hade att utse mer än fem representanter, i samma ordning företagas af Konungen.

I sammanhang med dessa förslag till ändringar af § 16 riksdagsordningen ansåg utskottet lämpligt, att en sådan redaktionsförändring af fjerde mom. i sagda paragraf vidtoges, att hvad nämnda mom. innehölle om valförrättare i stad, der magistrat ej funnes, fördes tillsammans med motsvarande bestämmelser angående stad, som hade magistrat, samt att föreskrifterna om valkretsindelning förenades i ett särskildt mom.

Genom upplösande af de stora sammanhängande valen i de folkrikaste städerna i flera mindre skulle, enligt hvad utskottet förmenar, de hufvudsakligaste anmärkta olägenheterna af nu gällande bestämmelser om riksdagsmannaval, öfver hvilka på senare tider från några håll klagomål förports, blifva undanröjda. Utskottet vill därför till Riksdagens pröfning ånyo framlägga här ofvan berörda förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen, hvilket förslag vid förra riksdagen af båda kamrarna, dock utan närmare pröfning, återremitterades till utskottet, som emellertid, i anseende till den långt framskridna tiden för riksdagsarbetet, då icke afgaf något yttrande i anledning af återremissen. Enligt nämnda förslag skulle indelningen i valkretsar företagas hvart tionde år, att gälla för en tid af tio år, hvilken bestämmelse var stäld i samband med den af utskottet då tillika föreslagna ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen, hvaremot, enligt det förslag utskottet nu vill underställa Riksdagens granskning, nämnda tidsbestämmelse uteslutits, och det skulle öfverlemnas åt vederbörandes pröfning i hvarje särskildt fall att afgöra, huruvida och när, på grund af tillväxt af representantantalet för valkretsen i dess helhet eller rubbningar i de särskilda valkretsarnes folkmängdsförhållanden, ny valkretsindelning bör fastställas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och då den valkretsindelning, som i de större städerna, enligt nu gällande bestämmelser, kan komma till stånd, är helt och hållet beroende af de kommunala myndigheternas beslut, men fasthet härutinnan synes i flera hänseenden önskvärd, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 16.

Valen förrättas — — — — —
— — — tal af tusen.

I de valkretsar — — — — —
— folkmängden eger.

Kommuner som hafva — — —
— — — folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

Valen förrättas — — — — —
— — — — tal af tusen.

I de valkretsar — — — — —
— — — folkmängden eger.

Kommuner som hafva — — —
— — — folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och skall, der magistrat ej finnes, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

Stad, som eger välja flere än fem riksdagsmän, skall af Konungen, på magistratens förslag och efter stadsfullmäktiges hörande, indelas i särskilda valkretsar, med iakttagande deraf att riksdagsmännens antal icke må för någon valkrets öfverstiga fem; egande jemväl sådan stad, som är

berättigad utse minst två, högst fem riksdagsmän, att på särskild framställning varda i lika ordning indelad i valkretsar.

Stockholm den 13 april 1889.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Bergius*, som ansett, att utskottet icke nu bort till antagande framlägga förslag om de större städernas indelning i valkretsar;

af herr *Unger*, som anfört, »att, enär det, enligt gällande grundlag, stode rikets större städer fritt att, på sätt som för Stockholms stad ock redan egt rum, vidtaga åtgärder för indelning i valkretsar, enär antagligt vore att denna rättighet, i den mån olägenheterna af listval i stor utsträckning blefve kända och erkända, komme att äfven af öfriga städer begagnas, hvarigenom på frivillighetens väg uppnåddes samma mål, som utskottet nu velat med sitt ifrågavarande förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen framtvinga,

och enär listval äfven enligt utskottets förslag skulle, ehuru med någon inskränkning, qvarstå, kunde han icke dela utskottets åsigt om nyttan och nödvändigheten af den föreslagna grundlagsförändringen, utan ansåge, att utskottet hellre bort, för ändamål att söka undanröjda de hufvudsakligaste olägenheterna af listval, inlåta sig på de inom utskottet ifrågasatta förändringar af § 25 i riksdagsordningen».

Härjemte antecknas på begäran, att herrar *Samzelius*, von *Strokirch* och *Fosser* varit förhindrade att deltaga i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.
